

Heinrich Böll

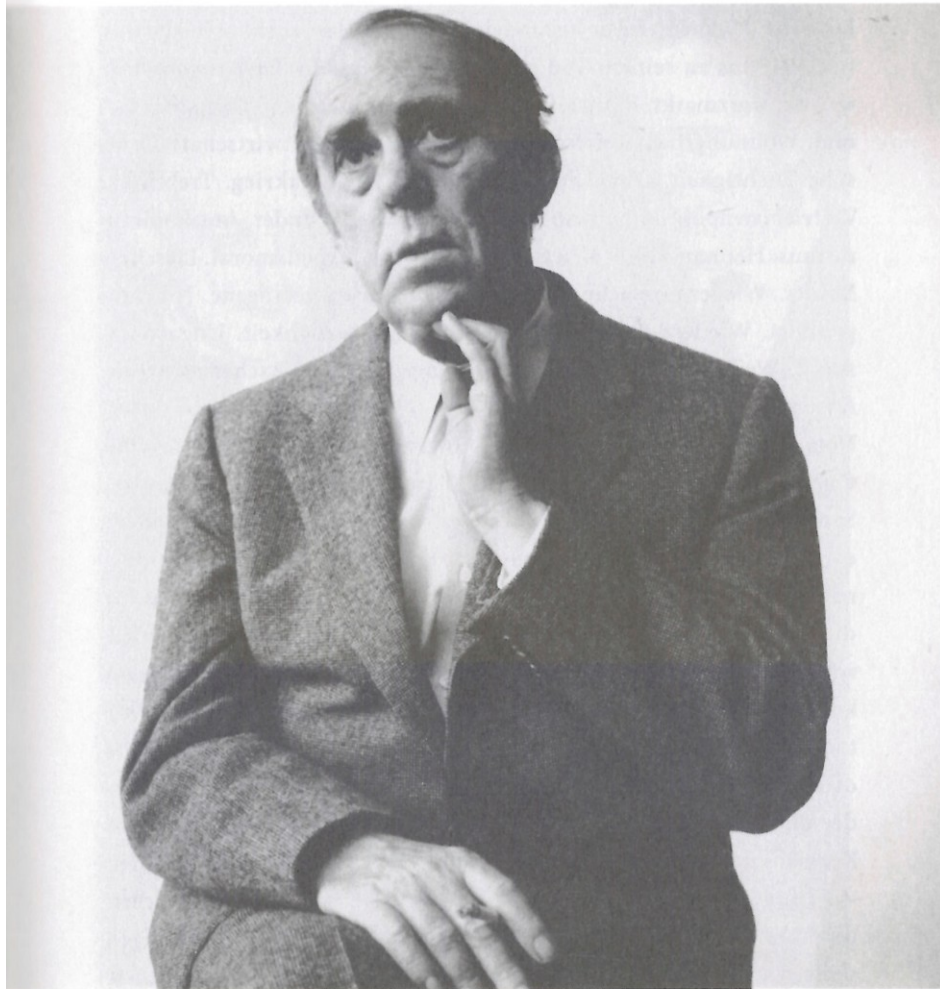
Mgr. Martina Trombiková, Ph.D.

ÚGNN

ARTS007 Germánské literatury – nositelé Nobelovy ceny za literaturu

12.11.2019

Henrich Böell

Um 1978.

1972

Nobelova cena za literaturu

<https://www.youtube.com/watch?v=oz1n3Mfj-XQ>

„za svou tvorbu, která přispěla k obnovení německé literatury rozšířením perspektivy v nahlížení na svou dobu a její citlivou charakteristikou“

1. KRITIKA CÍRKVE

„Byl vychován katolicky a v odporu k násilí, ale později se od církve odvrátil.“

2. TEMATIZOVÁNÍ VÁLEČNÉ MINULOSTI

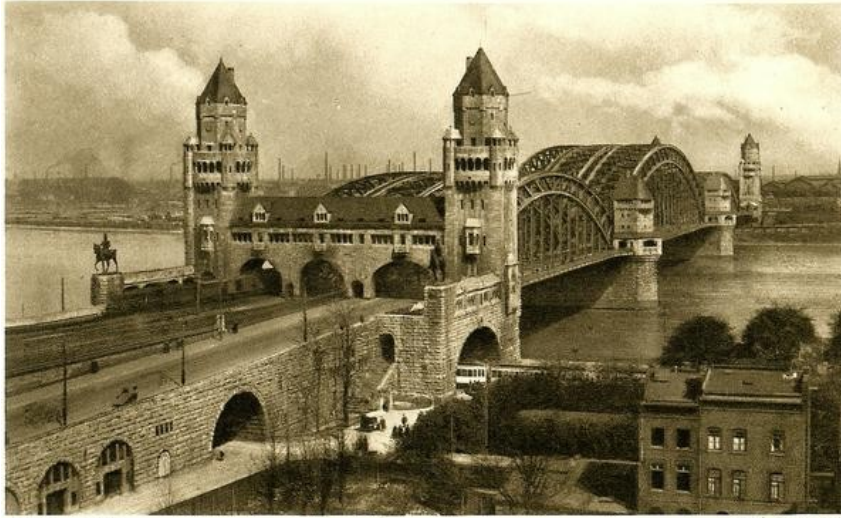
„Druhou světovou válku strávil na frontě jako voják wehrmachtu. Díky svému křesťanskému přesvědčení odmítal vraždění a válku, a proto zůstal do konce své služby pouhým vojínem. Po válce byl v zajetí.“

3. KRITIKA DOBY, VE KTERÉ ŽIL

„Srpen 1968 strávil v Praze. Poté v západním Německu mnohokrát ostře vystupoval proti okupaci Československa a snažil se podporovat tamější inteligenci za časů normalizace.“

kritika tisku ohledně kauzy okolo RAF-teroristky Ulrike Meinhof

1. KRITIKA CÍRKVE

Köln a. Rh.

Hohenzollernbrücke

Foto 23378 www.bilderbuch-koeln.de (1920)

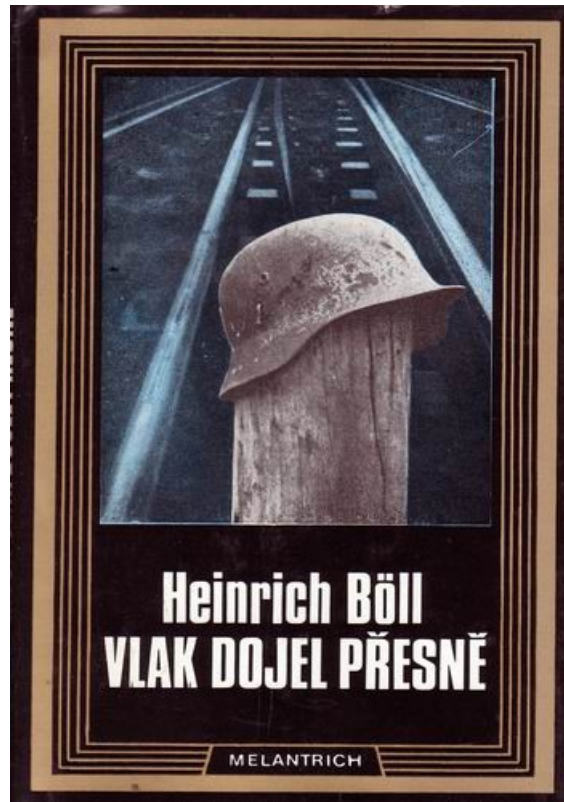
Foto 391635 www.bilderbuch-koeln.de (1971)

Kolín nad Rýnem
1920 / 1945
1971 / dnes

1. Kritika církve

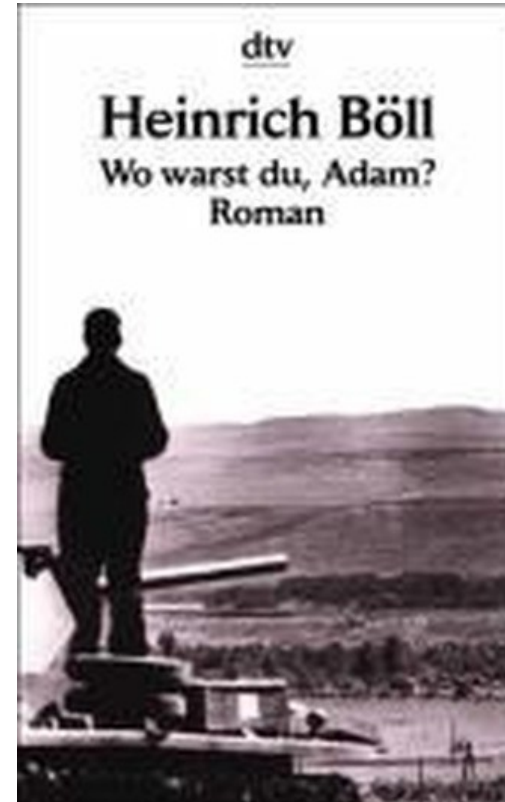
1949

dtv
Heinrich Böll
Der Zug war pünktlich
Erzählung

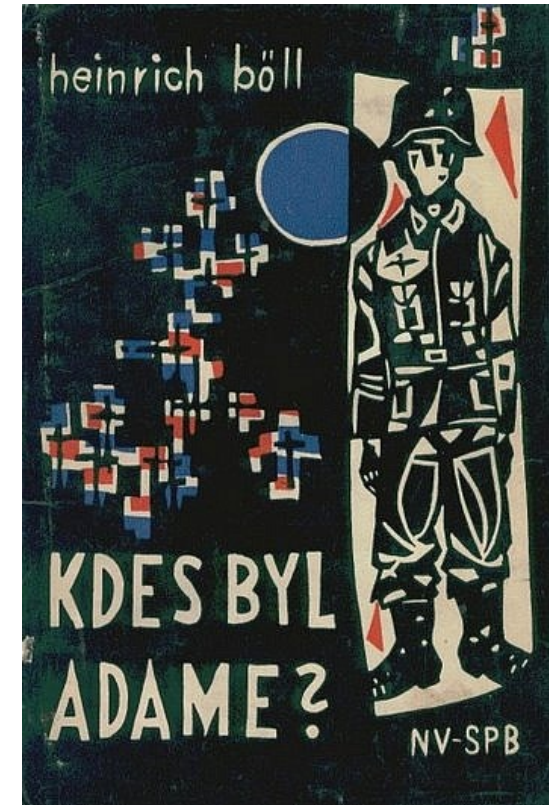

1951

dtv

Heinrich Böll
Wo warst du, Adam?
Roman

heinrich böll

KDES BYL
ADAME?

NV-SPB

1. Kritika cirkve

dtv

Heinrich Böll
Und sagte
kein einziges Wort
Roman

1953

Renouveau catholique

= obnovení literatury a společnosti přikloněním se k hodnotám původního katolicismu

Georges Bernanos (FR)

Gertrud von Le Fort (DE)

Graham Greene (VB)

Jan Zahradníček (CZ)

1958

Heinrich Böll

*Brief
an einen jungen
Katholiken*

*Kiepenheuer
& Witsch*

1. Kritika církve

„Jistě se divíte, že Vám to všechno píši a že jsem Vám to nepovyprávěl onoho večera u pana faráře U.; má to důvod, který Vám nechci zamlčovat: Nedokážu již přes sebe přenést mluvit o věcech, které беру velice vážně, v přítomnosti faráře U.; faráře U. znám již déle než 20 let; tehdy jsme spolu mluvili o Bernanosovi a Bloyovi (příčemž farář U. tak jako všichni němečtí katolíci kromě pár výjimek dodnes mylně věří, že byl Bernanos levicovým katolíkem, čímž pouze dokazují, že je jejich pozice vůči Bernanosovi pravcová – ale to by stálo za samostatný exkurz [...]).

Již tehdy vyprávěl farář U. ty nejlepší vtipy o generálním vikariátu a mladému muži to samozřejmě imponuje, že se touto cestou řadí k oněm zasvěceným a privilegovaným. [...]

Svým způsobem si faráře U. cením: je vtipný, zábavný, vyzná se v literatuře, nabízí svým hostům výtečné víno, znamenité cigarety a já tyto věci odkáži [...] ocenit; kromě toho také patří k mému povolání pozorovat a já jsem faráře U. pozoroval více než 20 let; pokouším se do svých pozorování vložit i něco ze zoufalství, které musel onen mladý bledý poddůstojník pociťovat, když se při pohledu na onu šedou, nekonečnou lhostejnost oceánu za úsvitu zastřelil, trošku i ze zoufalé zkorumpovanosti onoho inteligentního rotmistra, který se přiživil na válce. Mnohé na faráři U. oceňuji, avšak rozhovor s ním mě nezajímá; - raději si zahraji se svými dětmi Člověče, nezlob se.

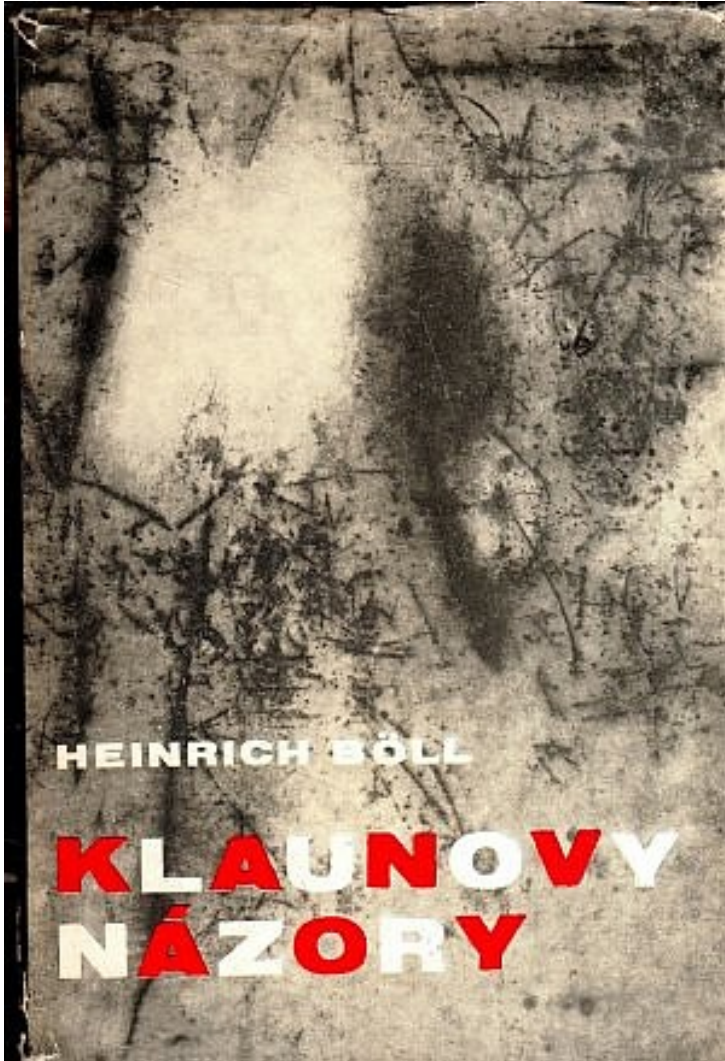
Němečtí katolíci, které pro mě do určité míry farář U. reprezentuje, neměli již po desetiletí téměř jiné starosti než zdokonalení liturgie a pozvednutí své oblíby; to je nanejvýš chvályhodné, přesto se však ptám, jestli to vystačí jako alibi pro jednu či dvě generace. Patří k dobrému vychování, téměř bych chtěl říci k programu nadávat na stávající generální vikariát, na biskupy, klérus [...], ale duchovní postoj, který promlouvá z těchto způsobů, by se měl brát asi tak stejně vážně jako postoj žáka, který si na oslavě utahuje ze svého třídního učitele.

Za těmito dětinskostmi se skrývá u faráře U. tak jako u mnoha jiných katolíků hluboké zoufalství: literatura, vzdělání, liturgie jsou pouze prostředky, jak uniknout svým výčitkám svědomí; všichni jsou dostatečně rozumní a inteligentní, aby věděli, že je ona skoro shoda CDU a církve osudná, protože může mít za následek smrt teologie; je však prostě jen trapné, nic jiného než trapné číst postoje teologů k politickým otázkám; ty jsou mířeny přímo na Bonn a za každou větou je cítit horlivost, která čeká na poklepání na rameno.“

[<https://www.katholisch.de/artikel/15911-heinrich-boell-ein-katholischer-rebel>, 8.11.2019)

[překlad: MT]

1. Kritika církve

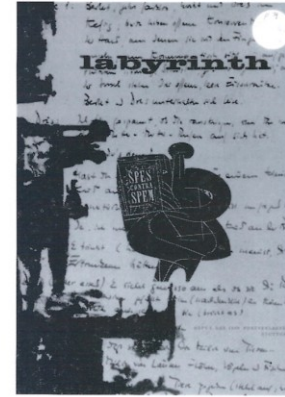

1963

dtv
 Heinrich Böll
 Ansichten
 eines Clowns
 Roman

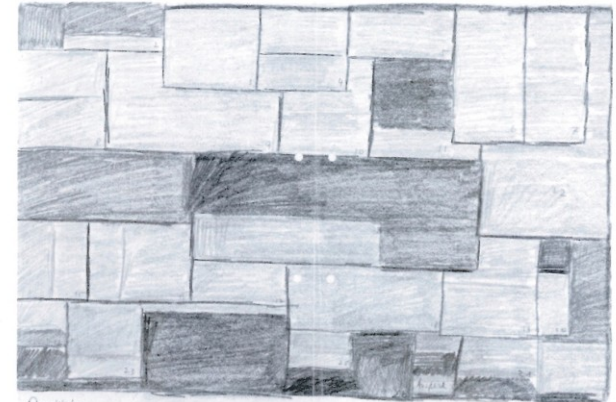
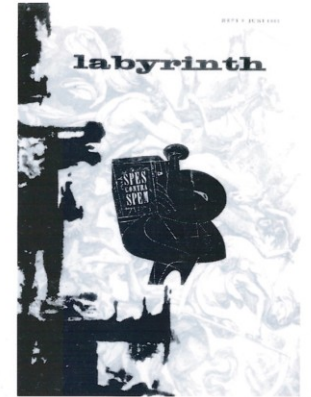

Ansichten eines Clowns

Böll

Ansichten
 eines Clowns
 Roman
 übersetzt
 & eingeleitet

Ansichten eines Clowns
 Zwischen 1960 und 1962 gab Heinrich Böll zusammen mit Werner von Trotz zu Solz, Walter Rausch und HAF Grenthuber die Zeitschrift »Labyrinth« heraus. Insgesamt erschienen sechs Hefte, ehe die Zeitschrift aus redaktionellen und finanziellen Gründen eingestellt wurde. Aus seiner Erklärung zur Einstellung der Zeitschrift - eine Adaption des Theaters »Mythos« - entwickelte er die Idee zu dem Roman »Ansichten eines Clowns«.
 1. Titelblatt von Heft 2, Dezember 1960. Gestaltet von HAF Grenthuber unter Verwendung eines Böllschen Manuskripts (den Schick Erde).
 2. Umschlag der Buch-Erstaussgabe von 1962.
 3. Das sechste und letzte Heft von »Labyrinth«, Juni 1962.
 4. Strukturskizze des Romans, der den Arbeitstitel »Augenblick« hatte.
 5. Heinrich Böll 1959 im Gespräch mit dem höchsten Repräsentanten des deutschen katholischen Klerus, Joseph Kardinal Prings, Erzbischof von Köln.
 6. Im Gespräch mit Helmut Grom, der in der Verfilmung durch Volker Jürgens 1977 die Rolle des Clowns Hans Schnier übernahm.

Než jsme vešli do Mariina pokoje, pootevřel jsem dveře a zhasl jsem vevnitř.

Když se vrátil domů její otec, ještě jsme nespali; bylo pomalu jedenáct, slyšeli jsme, jak jde dole do krámu pro cigarety a pak po schodech nahoru. Mysleli jsme si oba, že musí něco zpozorovat: stala se přece tak nesmírná věc. Ale nezpozoroval nic, jen chvilku naslouchal u dveří a šel nahoru. Slyšeli jsme, jak si zouvá boty, hází je na zem, potom jsme ho slyšeli, jak ze spaní kašle. Myslel jsem na to, jak tu věc přijme. Nebyl už katolík, dávno vystoupil z církve, přede mnou nadával na »prolhanou sexuální morálku měšťácké společnosti« a zuřil »nad tím podvodem, který provozují kněžouři s manželstvím«. Ale nebyl jsem si jist, jestli to, co jsme udělali s Marií, přijme bez kraválu. Měl jsem ho velmi rád a on mě, a byl jsem v pokušení vstát teď vprostřed noci, dojít za ním do pokoje, všecko mu povědět, ale pak mi napadlo, že jsem dost starý, jedenadvacet, Marie že je taky dost stará, devatenáct, a že jisté formy mužské upřímnosti jsou trapnější než mlčení, a kromě toho jsem přišel na to, že se ho to netýká zdaleka tolik, jak jsem si myslel. Sotva bych byl dokázal odpoledne k němu přijít a říct mu: »Pane Derkume, já bych chtěl dnes v noci spát s vaší dcerou,« – a co se stalo, to se tak jako tak doví.

Chvilku nato Marie vstala, políbila mě potmě a stáhla prostěradlo. V pokoji bylo docela tma, zvenčí nepronikalo světlo, zatáhli jsme tlusté záclony, a já jsem myslel na to, odkud ví, co se teď má dělat: stáhnout ložní prádlo a otevřít okno. Pošeptala mi: Jdu do koupelny, umyj se tady, a za ruku mě vytáhla z postele, za ruku mě vedla potmě do kouta, kde stálo umyvadlo, dovedla mi ruku ke džbánku s vodou, k misce s mýdlem, k umyvadlu a s prostěradlem pod paží vyšla ven. Umyl jsem se, lehl jsem si zpátky do postele a bylo mi divné, kde je Marie tak dlouho s čistým prádlem. Byl jsem k smrti unavený, rád, že můžu beze

strachu myslet na toho zatraceného Gunthera, a začal jsem mít strach, že se Marii mohlo něco stát. V internátě vykládali hrůzostrašné podrobnosti. Nebylo příjemné ležet tu na matraci bez povlečení, byla stará a proležená. Měl jsem na sobě jen spodní tričko a byla mi zima. Znovu jsem začal myslet na Mariina otce. Všichni ho považovali za komunistu, ale když se měl po válce stát starostou, postarali se komunisti, aby se jím nestal, a po každé, když jsem začal srovnávat nacisty s komunisty, dopálil se a řekl: »V tom je rozdíl, chlapečku, jestli někdo padne ve válce, kterou vede fabrika na mýdlo – nebo jestli umře za věc, které dokáže věřit.« Dodnes nevím, co byl doopravdy, a když ho jednou Kinkel přede mnou nazval »geniálním sektářem«, nechybělo moc a plivl jsem Kinkelovi do obličeje. Starý Derkum byl jeden z mála lidí, kteří ve mně budili respekt. Byl hubený a zatrpklý, mnohem mladší, než vypadal, a od spousty cigaret měl potíže s dechem. Celou dobu, co jsem čekal na Marii, jsem ho slyšel nahoře v ložnici kašlat, připadal jsem si jako sprosták a přitom jsem věděl, že nejsem. Řekl mi jednou: »Jestlipak víš, proč v panských domech, jako třeba u tvých rodičů, bývají vždycky pokoje pro služky vedle pokojů dospívajících chlapců? Povím ti to: je to prastará spekulace s přírodou a milosrdenstvím.« Přál jsem si, aby sešel dolů a překvapil mě v Mariině posteli, ale jít nahoru a takřikajíc podat hlášení, to se mi nechtělo.

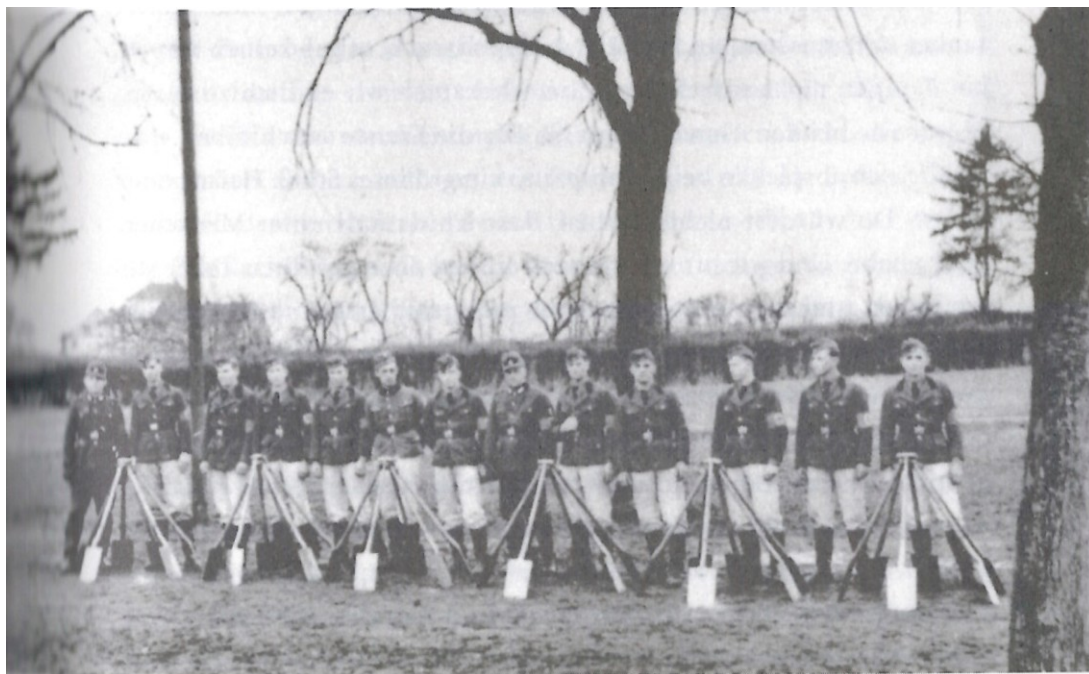
Venku už bylo světlo. Mně bylo chladno a stísňovala mě ošuntělost Mariina pokoje. O Derkumových se už dávno soudilo, že jsou na mizině, a úpadek se přičítal »politickému fanatismu« Mariina otce. Mívali malou tiskárničku, malé nakladatelství, knihkupectví, teď jim už ale zbylo jen tohle papírnictví, kde prodávali i sladkosti pro školní děti. Můj otec mi jednou řekl: »Tady vidíš, jak daleko může člověka dohnat fanatismus – přitom měl Derkum jako politicky pronásledovaný nejlepší šance dostat po válce vlastní noviny.« Mně kupodivu Derkum nikdy nepřipadal jako fanatik, ale možná že otec zaměřoval

2. TEMATIZOVÁNÍ VÁLEČNÉ MINULOSTI

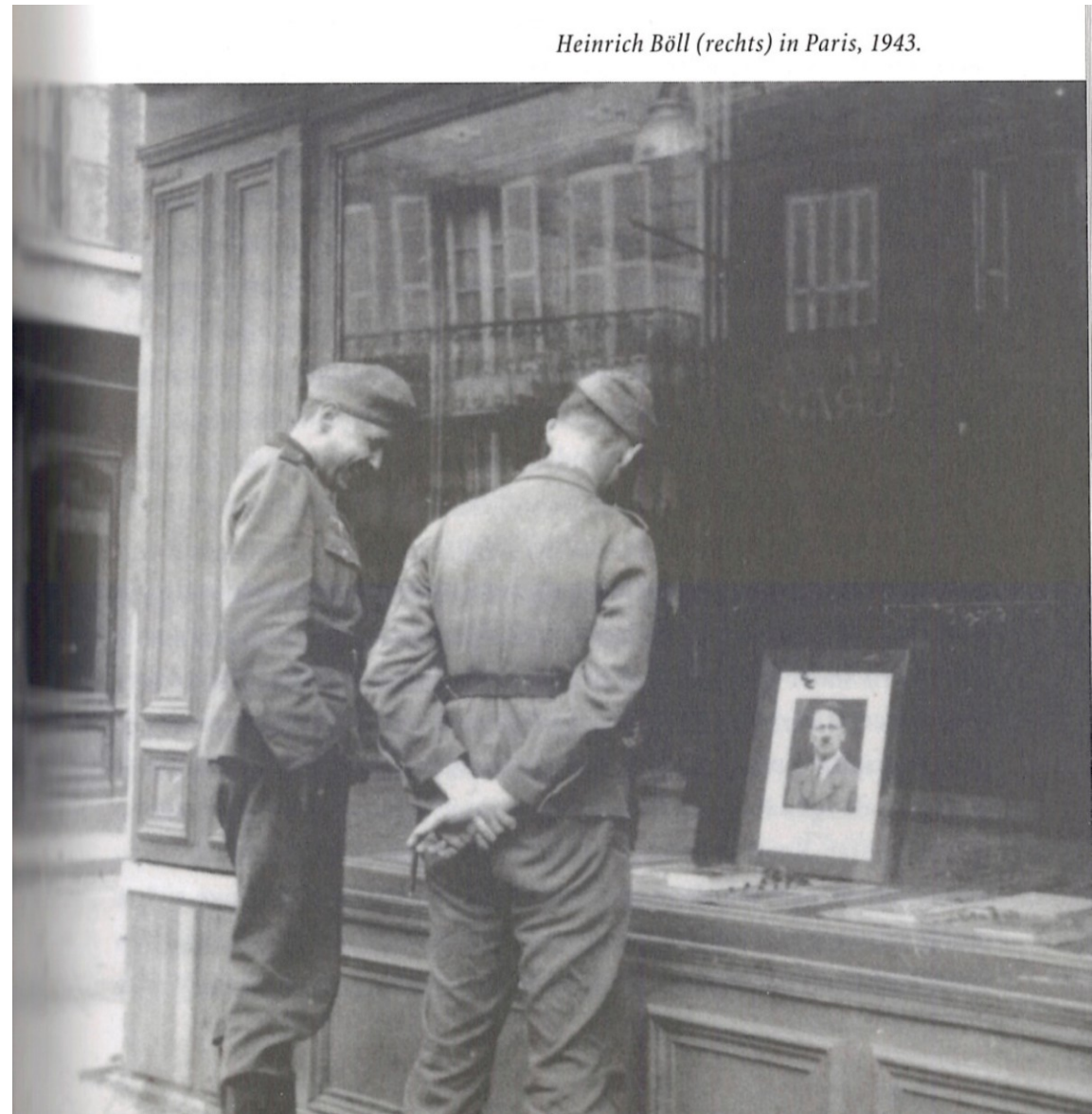
2. Tematizování válečné minulosti

Mit den Brüdern Alois und Alfred, 1940

Heinrich Böll im Reichsarbeitslager (achter v.r.), 1938.

Heinrich Böll (rechts) in Paris, 1943.

15.7.1940, Bromberg

„Milí rodiče a sourozenci!

[...] Moje znechucení z života v kasárnách nyní dospělo svého vrcholu; při příští příležitosti se odsud dobrovolně odhlásím, je jedno kam; rozhodně jsem vším jiným než hrdinou nebo odvážlivcem, ale být stále v líhni poddůstojnického ducha, v kasárnách, se nedá vydržet; prostě to už déle nevydržím. Rád bych riskovat život za větší svobodu a velkorysost, které jistě panují venku. [...]
Včera, především, zítra, pozítří až do věčnosti zde chodíme dlouhé hodiny pořád jen doprava, doleva atd. Snad porozumíte tedy mým přáním. [...]"

[Heinrich Böll. Leben und Werk. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 9]

[překlad: MT]

19.6.1944, Debrecín (Maďarsko)

„Moji milí,

tentokrát bylo zděšení kratší, ale o to drsnější; na pár dní ještě ožilo naprosté šílenství moderní materiální války, masy pancéřů, mraky letounů, raketometů, „Stalinových varhan“ a všechny tyto zločinecké moderní krámy, které dokáží plivat železo, a do toho statečná pýchota. Třetího dne ráno mě zasáhly 20 metrů od našeho výchozího místa tři střepy ruského ručního granátu do kříže a poté jsem ještě několik kilometrů prchal, ačkoliv jsem byl už po třídenním hladu, žízní a strašlivém vedru skoro mrtev, nechtěl jsem se svým zraněním zůstat ležet sám a za mnou už byly ruské tanky [...]. Dosavadní třítýdenní sanitární péče mi nepřinesla nic než vši a zlost. Bohužel tu není pro „naše zraněné“ žádná čokoláda, jinak bych něco poslal své malé holubičce; doufám, že po válce doženu, co jsem zanedbal. Nesnáším válku a všechny, kteří ji milují! [...]

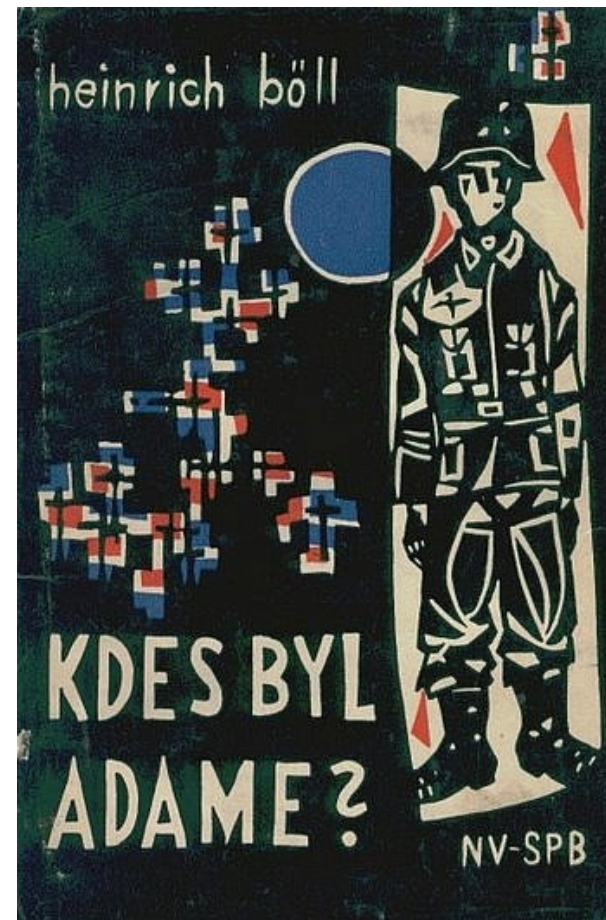
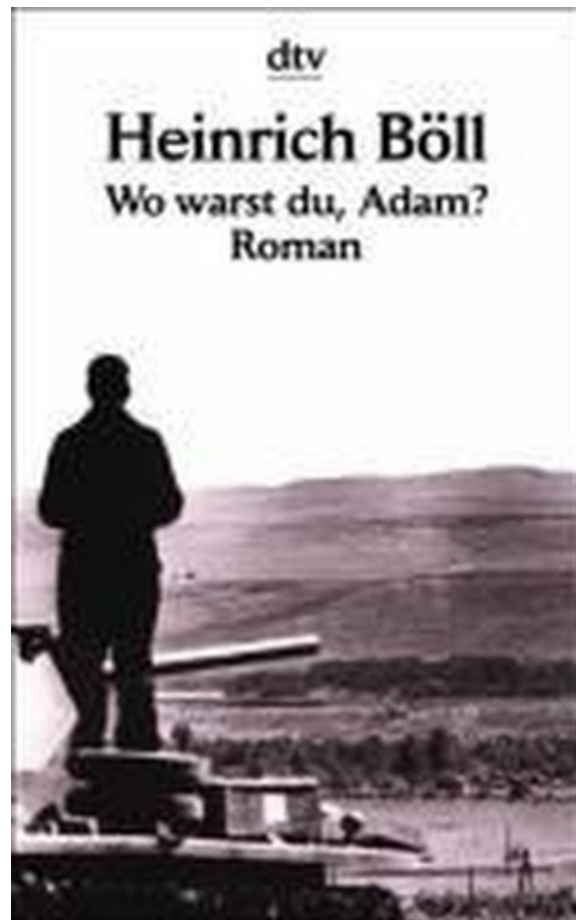
Všechny vás srdečně moc zdravím v naději na viděnou!

Váš Hein“

[Heinrich Böll. Leben und Werk. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 9]

[překlad: MT]

1951

KAPITOLA I

Nejprve podél nich kráčela velká, žlutá, tragická tvář. Generál. Vypadal znaveně. Chvatně nesl podél tisíce vojáků svou hlavu s namodralými slzními váčky, se žlutýma maláriovýma očima a s ochablými tenkými rty muže, který má smůlu. Začal u pravého rohu zaprášeného čtverhranného tvaru, pohlédl každému truchlivě do tváře, bral zatáčky malátně, bez vzletu a říznosti, a viděli to všichni: měl na prsou řádů dost a dost, blyštlo se to tam stříbrem a zlatem, ale jeho krk byl holý, bez řádů. A ačkoli věděli, že kříž na generálském krku mnoho neznamena, přece jen je ochromilo, že ani tohle vyznamenání nemá. Tento hubený, žlutý generálský krk bez ozdob připomínal prohrané bitvy, nezdařené ústupy, rýpance, trapné, kousavé rýpance, jimiž se častují vysocí důstojníci, ironické telefonní rozhovory, přeložené velitele štábů a jednoho unaveného starého muže, který vypadal beznadějně, když si večer svlékl kabát a se svýma tenkýma nohama a vychrtlým maláriovým tělem se posadil na kraj postele, aby vypil sklenku kořalky. Všech těch třikrát tři sta třiatřicet mužů, jimž pohlédl do tváře, cítilo cosi podivného: smutek, soucit, strach a utajený vztek. Vztek na tuhle válku, která trvala už příliš dlouho, přespříliš dlouho, než aby generálský krk směl ještě být bez patřičné ozdoby.

Generál se rukou dotýkal ošumělé čapky, alespoň ruku držel rovně, a když dorazil k levému rohu čtverhranu, udělal poněkud ostřejší obrat, šel doprostřed otevřené strany,

k němu přibližovali, pak se rozestoupili a zůstali stát vedle něho.

Teď už je vůbec neviděl, viděl jen jejich bílé pláště na okraji svého zorného pole. Přesně slyšel, co říkají.

„Nemyslíte si tedy, že to souvisí s tím zraněním?“

„Vyloučeno,“ řekl staniční lékař; rozprostřel opět chorobopis, papír zašustěl. „Vyloučeno. Přímě směšně nepatrné poranění kůže na hlavě. Za pět dní se to zahojilo. Nic — zhora nic z běžných příznaků otřesu, nic. Nanejvýš mohu připustit šok — nebo . . .“ Náhle se odmlčel.

„Co myslíte?“

„Budu se mít na pozoru.“

„Jen to řekněte.“

Bylo trapné, že oba lékaři mlčí, zdálo se, že si navzájem dávají nějaká znamení — pak se cizí lékař náhle zasmál. Bressen neslyšel ani slovo. Pak se zasmáli oba lékaři. Byl rád, že vešli ti dva vojáci ještě s třetím, ten třetí měl paži na pásce.

„Feinhalsi,“ řekl mu staniční lékař, „doneste tu aktovku k autu. Velká zavazadla se odnesou potom,“ zavolal na zdravotníka.

„Myslíte to vážně?“ zeptal se cizí lékař.

„Naprostě vážně.“

Bressen cítil, že ho zvedli a odnášejí: vlevo mu zmizel obraz Panny Marie, zeď se přibližovala, pak okenní kříž venku na chodbě, opět s ním zahrnuli — hleděl do dlouhé chodby, ještě jednou s ním zahrnuli a zavřel oči: venku svítilo slunce a oslnilo ho. Byl rád, když za ním zaklapla dvířka sanitky.

KAPITOLA III

V německé armádě bylo mnoho šikovatelů — jejich hvězdičkami by se dalo vyzdobit nebe stupidního podsvětí — i mnoho šikovatelů, kteří se jmenovali Schneider, a z těch pořád ještě spousta, jimž se dostalo křestního jména Alois, ale jen jeden z těchto šikovatelů, kteří se jmenovali Alois Schneider, ležel v tuto dobu posádkou v maďarském hnízdě jménem Szokarhely; Szokarhely byla malá sevřená obec, napůl vesnice, napůl lázeňské místo. Bylo to v létě.

Schneiderova služební místnost byla úzká světnice se žlutými tapetami; zvenčí visel na dveřích růžový lepenkový štítek popsaný černou tuší: „Propouštění. Šikov. Schneider.“ Psací stůl byl umístěn tak, že Schneider seděl zády k oknu, a když neměl co na práci, vstal, otočil se a mohl se dívat na prašnou venkovskou silničku, která vedla nalevo do vsi a napravo mezi kukuřičnými poli a meruňkovými sady do pusty. Schneider neměl na práci téměř nic. V lazaretu byli už jen těžce ranění; všichni ostatní, u nichž nebylo pochyb, že jsou schopni převozu, byli naloženi a odvezeni — a ostatní, kteří mohli chodit, byli propuštěni z ošetřování, opatřeni výstrojí a dopraveni do frontového střediska. Schneider se mohl celé hodiny dívat z okna: venku bylo dusno a parno a nejlepší lék proti tomuto podnebí byla nažloutlá meruňkovice, smíšená se sífónem. Kořalka byla mírně ostrá, laciná, čistá a dobrá a bylo krásné sedět u okna, dívat se na nebe či na silnici a opíjet se; opilost přicházela velmi pomalu, Schneider

o ni musil rozhořčeně bojovat, k tomu, aby se člověk dostal do stavu, kdy otupělost se stávala snesitelnou, bylo zapotřebí — i zrána — značného množství meruňkovice. Schneider měl svůj systém: do první sklenky si nalil jen maličko kořalky, do druhé už víc, do třetí v poměru 50 : 50, čtvrtou vypil čistou, pátou opět v poměru 50 : 50, šestá byla tak silná jako druhá a sedmá tak slabá jako prvá. Vypil jen sedm sklenic — zhruba o půl jedenácté s touto ceremonií skončil a byl ve stavu, jemuž říkal zuřivá střízlivost; naplňoval ho pak chladný žár a byl obrněn vzít na sebe tupost dne. Kolem jedenácté přicházivali pak první propuštění, většinou ve čtvrt na dvanáct, a tak měl téměř ještě hodinu čas dívat se na silnici, po níž se jen zřídka-kdy řítí do vesnice povoz, tažený hubenými koňmi a zvířující mnoho prachu, nebo mohl chytat mouchy, vést umně vymyšlené rozhovory s imaginárními představenými — ironické a strohé — nebo třeba třídít razítka na psacím stole či urovnávat papíry.

V tuto dobu — kolem půl jedenácté — stál dr. Schmitz v pokoji obou pacientů, které ráno operoval: vlevo ležel jednadvacetiletý poručík Moll, který vypadal jako stařena; jeho vychrtlý obličej jako by se v narkóze vesele šklebil, hejna much se hemžila na obvazech kolem jeho rukou, seděly ospale na krvavém fáci kolem jeho hlavy. Schmitz je odehnal — bylo to zbytečné, zavrtěl hlavou a přetáhl bílé prostěradlo daleko přes hlavu spícího. Začal si navlékat čistý bílý plášť, který si bral na vizitu, pomalu si jej zapnul a pohlédl na druhého pacienta, kapitána Bauera, který jako by se pomalu probíral z narkózy a se zavřenýma očima temně mumlal. Marně se snažil pohnout, byl připoután k lůžku, i jeho hlava byla řemeny připoutána k tyčím lůžka — jen jeho rty se pohybovaly a chvílemi jako by chtěl zvednout víčka — a vždy opět mumlal.

Schmitz zastrčil ruce do kapes pláště a čekal. V místnosti bylo šero, vzduch byl špatný, slabě to tu páchlo, a i když byly dveře a okna zavřeny, hemžilo se to tu mouchami: dole ve sklepech bývaly chlévy.

Zdalo se, že se kapitánovo neartikulovaně vyřazené mumlání zpevňuje, otvíral teď ústa v jistých intervalech, jako by říkal jediné slovo, jemuž Schmitz nerozuměl, podivně fascinující směs samohlásek E a O a hrdelních zvuků, pak náhle kapitán otevřel oči. „Bauere,“ zvolal Schmitz, ale věděl, že to je zbytečné. Přistoupil blíže a prudce pohyboval před kapitánovými očima rukama sem a tam — reflex nenásledoval. Schmitz mu přidržel ruku tak těsně před očima, tak těsně, že cítil kapitánovo obočí na dlani: nic — kapitán jen pravidelně říkal to nesrozumitelné slovo. Díval se do svého nitra a nikdo nevěděl, co tam je. Náhle řekl to slovo zřetelně, ostře je artikuloval, jako by se mu naučil nazpaměť — pak znovu — Schmitz dal ucho těsně ke kapitánovým ústům: „Bělogorže,“ řekl kapitán. Schmitz napjatě naslouchal, neznal to slovo a nevěděl, co znamená, ale slyšel je rád, připadalo mu krásné, tajuplné a krásné. Venku bylo ticho — slyšel kapitánův dech, hleděl mu do očí a čekal téměř bez dechu vždy na to slovo: „Bělogorže.“ Schmitz pohlédl na hodinky, sledoval vteřinovou ručičku — zdálo se mu, že tento maličký ukazováček leze po ciferníku velice pomalu — padesát vteřin: „Bělogorže.“ Připadalo mu nekonečně dlouhé, nežli uplynulo opět padesát vteřin. Venku vjížděla do dvora auta, na chodbě někdo cosi volal, Schmitz si vzpomněl, že ho šéf požádal, aby provedl vizitu místo něho, venku vjelo opět do dvora auto. „Bělogorže,“ řekl kapitán; Schmitz čekal ještě jednou — otevřely se dveře, objevil se šikovatel, Schmitz na něho netrpělivě zamával, aby mlčel, upřeně hleděl na malou ručičku a vzdychl, když dosáhla třicítky: „Bělogorže,“ řekl kapitán. „Co se děje?“ zeptal se Schmitz šikovatele.

„Vizita, už je čas,“ řekl šikovatel.

„Přijdu,“ řekl Schmitz. Když byla ručička na dvacítce a kapitánovy rty se právě zavřely, přikryl si hodinky rukávem — hleděl na mužova ústa, čekal a povytáhl rukáv, když se rty začaly pohybovat, rychle jej opět povytáhl. „Bělogorže“ — ručička byla přesně na desítce.

Schmitz pomalu vyšel.

Toho dne nebyli žádní propuštění. Schneider čekal až do čtvrt na dvanáct a šel si pak ven pro cigarety. Na chodbě se zastavil u okna. Venku čistil šofér šéflékařovo auto. „Čtvrtek,“ pomyslně si Schneider. Šofér čistil šéflékařovo auto vždycky ve čtvrtek.

Budovy tvořily čtverec, který byl dozadu — směrem k železniční trati — otevřený. V severním křídle bylo chirurgické oddělení, uprostřed správa lazaretu a místnost s rentgenem, v jižním křídle kuchyně, byt pro personál a na nejzazším konci bydlil v řadě šesti pokojů ředitel. Dříve bývala v tomto komplexu hospodářská škola. Vzadu ve velké zahradě, která navazovala na otevřený bok, byly místnosti se sprchami, několik chlévů a vzorných, precizně ohraničených záhonů s různými rostlinami. Zahrada vybíhala ovocnými stromy až ke trati; někdy tam bylo vidět ředitelovu ženu s jejím synem, šestiletým klackem, který seděl na svém poníku a vřískal. Žena byla mladá a krásná a vždycky, když si se synem tam vzadu v zahradě pohrála, šla na správu lazaretu a stěžovala si, že u jámy s močůvkou leží nevybuchlá střela, která je životu nebezpečná. Pokaždé ji ujistili, že se něco stane, ale nestalo se nic.

Schneider zůstal stát u okna a díval se na šéflékařova šoféra, který svou práci vykonával velmi pečlivě; ačkoliv s tímto vozem jezdil a čistil jej už dva roky, měl podle předpisů na bedně rozložený nákras, jak stroj mazat, na

sobě měl drelichový oblek a kolem něho stály džbery a konve. Šéflékařovo auto bylo vyčalouněno červenou kůží a bylo velmi nízké. „Čtvrtek,“ pomyslně si Schneider, „už zase čtvrtek.“ V kalendáři zvyklostí byl čtvrtek dnem, kdy se mylo šéfovo auto. Pozdravil plavovlasou ošetřovatelku, která ho spěšně minula, udělal několik kroků ke dveřím do kantýny, ale dveře byly zavřeny. Venku na dvoře předjela dvě nákladní auta, zaparkovala v odstupu za šefovým vozem. Schneider se zastavil a pohlédl ven: v tomto okamžiku vjela na dvůr dívka s ovocem. Řídila svůj vozík sama, seděla na obrácené bedničce a projížděla nyní pozorně mezi auty směrem ke kuchyni. Jmenovala se Szarka, přijížděla vždycky ve středu z jedné z okolních vesnic a přivážela ovoce a zeleninu. Lidé s ovocem a zeleninou přicházeli každý den, proviantní měl rozličné dodavatele, ale ve středu přicházela jen Szarka. Schneider to věděl přesně: už častokrát přerušil ve středu kolem půl dvanácté práci, postavil se k oknu a čekal, až se na kraji aleje vedoucí k nádraží objeví prašný oblak jejího vozíku, a čekal, až se přiblíží, až bude v prašném oblaku lépe vidět koníka, kola vozu a konečně dívku s její hezkou úzkou tvář a s úsměvem kolem úst. Schneider si zapálil poslední cigaretu a sedl si na lavici u okna. „Dnes s ní budu mluvit,“ pomyslně si a zároveň myslně na to, že si myslně každou středu: Dnes s ní budu mluvit, a že to nikdy neudělal. Ale dnes to udělá určitě. Szarka měla v sobě něco, co pocítil jen u těchto žen, u těchto děvčat z pusty, která vidíme ve filmech vždycky jen tak blbě horkokrevně poskakovat: Szarka byla chladná, chladná a měla v sobě téměř nepostižitelnou něhu; byla něžná ke svému koni, k plodům ve svých košicích — k meruňkám a rajčatům, švestkám a hruškám, okurkám a paprikám. Její pestrý vozík proklouzl kolem špinavých konví s olějem a beden, zastavil se u kuchyně a Szarka zaklepala bíčem na okno.

Heinrich Böll auf einem Trümmerhaufen, 1957.

2. Tematizování válečné minulosti

Preis der Gruppe 47

Preis der Gruppe 47
München 70, Am 2. April 1950
Preis der Gruppe 47
München 70, Am 2. April 1950

47.17
Preis der Gruppe
f. 3-7.5

Zahlbuch
Volksabstimmung am 13. September 1950

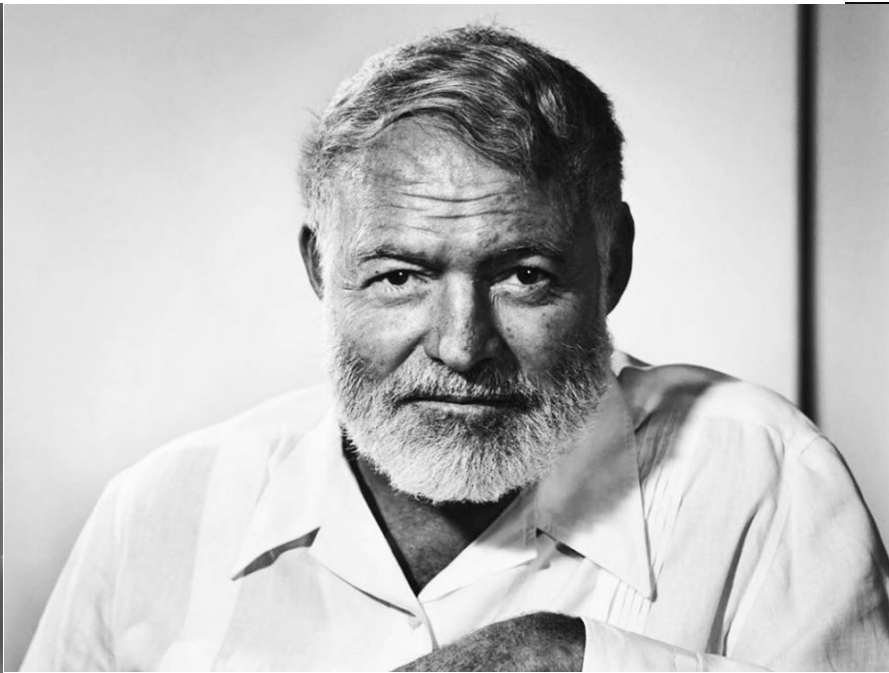

Preis der Gruppe 47 wurde in Bad Dürkheim durchgeführt
Bericht über die Durchführung

- 1. Erste Einladung zu einer Tagung der Gruppe 47 im Mai 1950 in Bad Dürkheim. Entschieden ist die Einladung von Tom Richter, der Hans Werner Richter, der die Gruppe leitete.
- 2. Handzettelische Notiz - 4.4.51
Richter sagt
für 3-7.5.
- 3. Entschieden die Erhöhung der schwarzen Schafe, für die Heinrich Böll 1951 den Preis der Gruppe 47 erhält.
- 4. Honorarliste, in der Böll das Preisgeld der Gruppe 47 in Höhe von 1000,- DM als Ehrenlohn verzeichnete.
- 5. Von Böll angefertigter Zeitungsbericht über die Tagung der Gruppe 1951 in Bad Dürkheim.
- 6. Mittragung Beckmann und der Aichinger, beide Mitglieder und Preisbegünstigten der Gruppe 47 1953 bei einem Empfang in Berlin.
- 7. Von Aichinger, Heinrich Böll, Hans Werner Richter, Wolfgang Hilse, Martin Müller, Milo Dor - einhergehend mit dem Empfang Beckmanns, der Aichinger, Christoph Hein und Christoph Hein.
- 8. Mitglieder der Gruppe 47 karikiert von Henry Meyer Brückmann. Von links: Heinrich Böll, Ingeborg Beckmann, Gertner, Dick, Gertner, Gress, Catherine Plett. Gestaltet wurde dieses einen Buchumschlag des Deutschen Taschenbuch Verlags.

1951 DIE SCHWARZEN SCHAFE ČERNÉ OVCE

POVÍDKY
SATIRY

1950

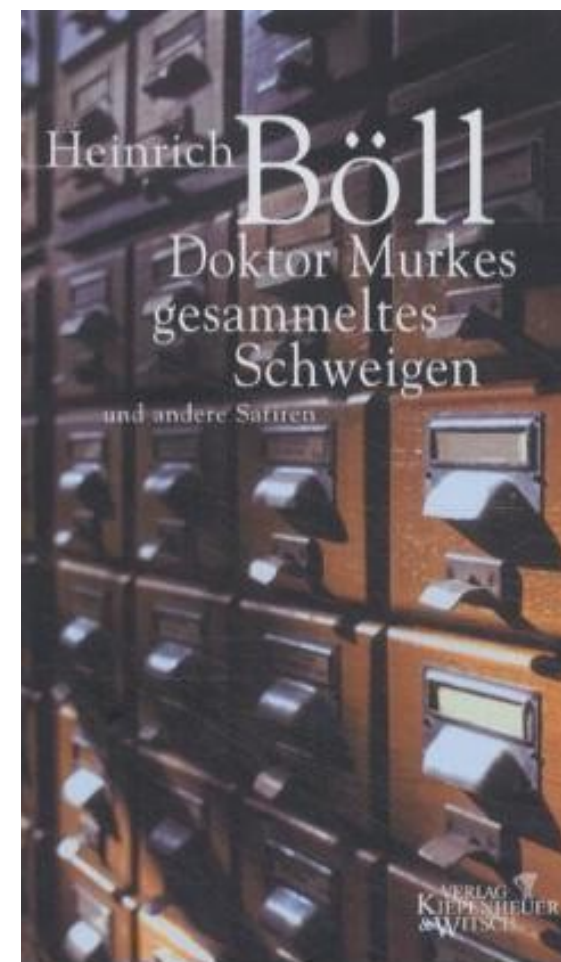

1951

dtv
Heinrich Böll
Nicht nur zur
Weihnachtszeit
Erzählungen

1955

Mit Frau und Söhnen Raimund, Vincent und René

Heinrich Böll o „Trümmerliteratur“:

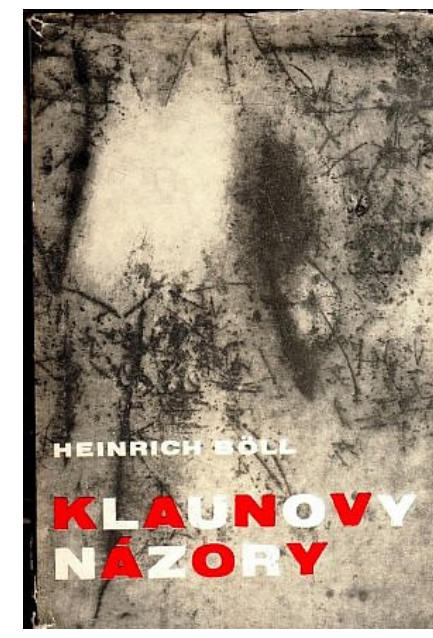
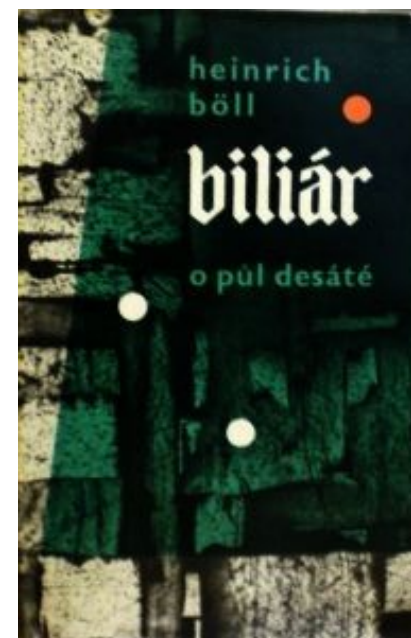
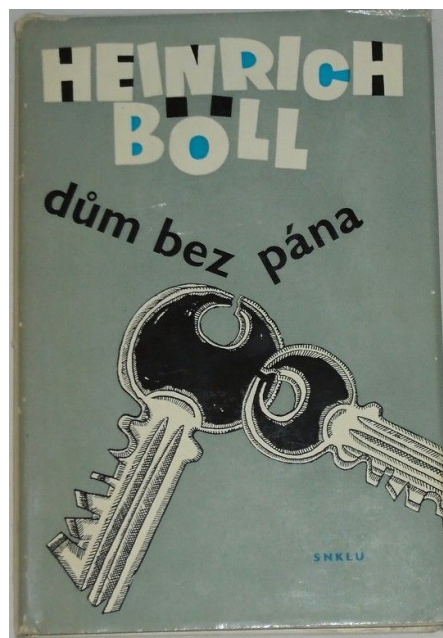
„Tomuto označení jsme se nebránili [...]: lidé, o kterých jsme psali, žili v troskách, přišli z války, muži i ženy stejnou měrou zranění, také děti. A byli prozřetelní: viděli. Nežili v úplném míru, [...] nic na nich a okolo nich nebylo idylické, a my píšící jsme s nimi cítili blízkost, že jsme se s nimi dokázali identifikovat. [...] Psali jsme tedy o válce, o návratu z ní a o všem, co jsme ve válce viděli a při návratu našli: o troskách.“

[Heinrich Böll. *Leben und Werk*. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 13]

[překlad: MT]

3. KRITIKA DOBY, VE KTERÉ ŽIL

3. Kritika doby, ve které žil

1968: Heinrich Böll v Praze

Z rozhovoru se synem Reném Böllem (2017):

Můžete vylíčit vaši návštěvu Prahy v roce 1968, při níž jste zažili invazi vojsk Varšavské smlouvy?

„Přijeli jsme tehdy 20. srpna večer, můj otec byl pozván Svazem spisovatelů. Čtěl poznat pražské jaro a napsat o něm. Ale jak víte – hned 21. srpna v noci přišla ruská armáda. Z pražského jara jsme už vlastně nic nezažili. Zůstali jsme pak v Praze ještě pět dní. Byl jsem při tom, když rozhlas dobyla ruská armáda. Díky tomu, že jsme byli ubytováni přímo na Václavském náměstí, jsme toho z bojů zažili hodně.“

Jak prožíval tyto dny Váš otec? Byla pro něj invaze zmařenou nadějí na vznik spravedlivější společnosti?

„Měl tehdy velkou naději na svobodnější, nezávislejší společnost. Na svobodu autorů a umělců, na to, že se společnost otevře Západu. Do Prahy neměl přijít kapitalismus, ale svobodný socialismus. Byla to velká vize, kterou pak zničili. Můj otec přijel do Prahy, aby tuto naději zažil.“

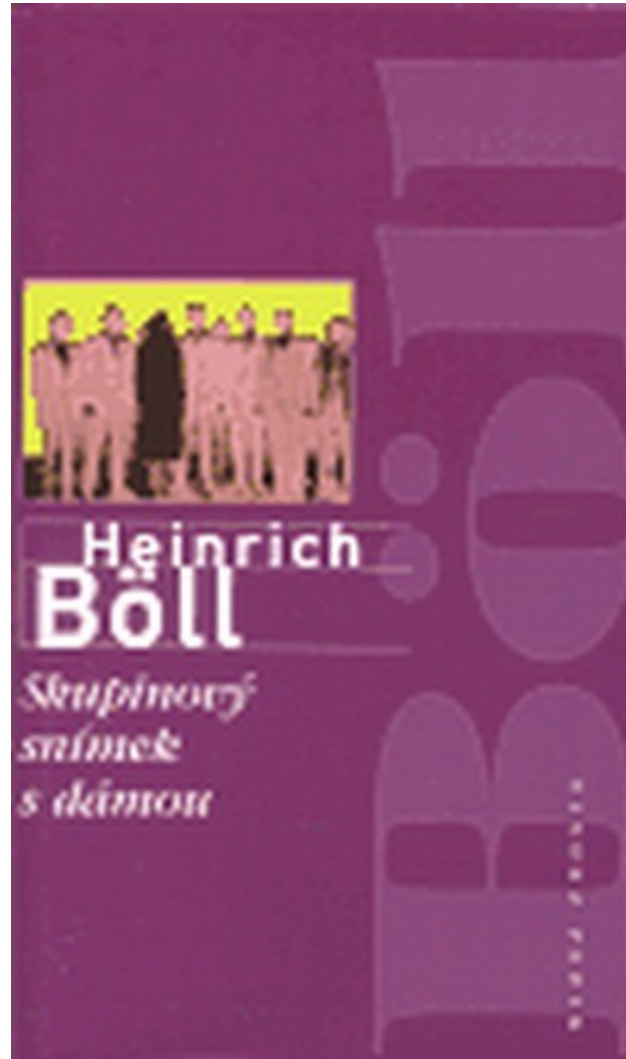
[<https://cz.boell.org/cs/2017/12/21/dnesni-tlak-na-vykon-se-mu-vubec-nelibil>, 5.11.2019]

3. Kritika doby, ve které žil

1971

dtv

Heinrich Böll
Gruppenbild mit Dame
Roman

3. Kritika doby, ve které žil

I.

Ženskou nositelkou děje v první části knihy je osmačtyřicetiletá žena, Němka; je vysoká 1,71 m, váží 68,8 kg (v domácím oblečení), což je asi 300–400 g pod ideální váhou; barva očí je proměnlivá, tmavomodrá až černá, vlasy světlé, lehce prošedivělé, velice husté, volně splývající; jsou hladké a přiléhají k hlavě jako přílba. Žena se jmenuje Leni Pfeifferová, rozená Gruytenová, celých dvaatřicet let, pochopitelně s jistými přestávkami, byla zapojena do onoho pozoruhodného procesu, kterému se říká pracovní: pět let byla zaměstnaná jako nevyučená pomocná síla v kanceláři svého otce, sedmadvacet let jako nevyučená dělnice v zahradnictví. Protože se za inflace lehkomyšlně zbavila značného nemovitého majetku, solidního činžovního domu na Novém Městě, který by měl dnes cenu dobrých čtyřicet tisíc marek, je od té doby, co se bez důvodu a aniž by byla nemocná či dostatečně stará vzdala své práce, téměř bez prostředků. A protože byla v roce 1941 po celé tři dny provdána za poddůstojníka německého wehrmachtu, dostává jako válečná vdova důchod, jehož vylepšení sociální rentou je dosud v nedohlednu. Dá se tedy říci, že v současné době se Leni vede – a to nejen ve finančním ohledu – dost mizerně, zejména od té doby, co její milovaný syn sedí ve vězení.

Kdyby si zkrátila vlasy, přibarvila je ještě víc na šedo, vypadala by jako dobře zachovalá čtyřicátnice; jak nosí vlasy teď, jen to zdůrazňuje rozdíl mezi mladistvým úč-

sem a nikoli už docela mladým obličejem, takže by jí člověk hádal málem padesátku; to je její skutečné stáří, přesto své šance nevyužívá, neboť si ji neuvědomuje, a tak působí jako odkvetlá blondýna, jež – což ovšem vůbec neodpovídá skutečnosti – vede nevázaný život nebo ho vyhledává. Leni patří k těm zcela vzácným ženám svého věku, které by si mohly dovolit minisukni: na nohou a na stehnech není vidět ani žilka, ani známka ochabnutí. Leni se však drží té délky sukni, jaká se nosila kolem roku 1942, což plyne z větší části z toho, že pořád ještě nosí své staré sukny a dává přednost vestám a blúzám, neboť jí pulovry vzhledem k jejím prsům (do značné míry oprávněně) připadají příliš vyzývavé. Pokud jde o její kabáty a boty, žije stále ještě z velmi kvalitních a velmi dobře zachovalých zásob, které získala v mládí, když její rodiče byli přechodně zámožní. Hrubě utkaný tvíd, šedá s růžovou, zelená s modrou, černá s bílou, světle modrá, a když už považuje za vhodné vzít si něco na hlavu, uváže si šátek; boty, které nosí, se daly koupit v letech 1935–1939 – pokud na ně člověk měl – jako „nezničitelné“.

Protože se Leni v současné době nedostává v tomto světě stále mužské ochrany či rady, podléhá, co se týče účesu, trvalým iluzím; může za to její zrcadlo, staré zrcadlo z roku 1894, které k její smůle přečkalo dvě světové války. Leni nikdy nevkročí do kadeřnického salonu ani do supermarketu, kde je plno zrcadel, nakupuje v malém obchůdku, který co nejdříve podlehne strukturální změně; a tak je odkázána pouze a výhradně na toto zrcadlo, o němž už její babička Gerta Barkelová roz. Holmová říkala, že opravdu lichoť až příliš; Leni se do něj dívá velmi často. Jednou z příčin jejího soužení je právě její účes, a ona o této souvislosti nemá potuchy. Avšak s plnou tíhou pocituje neustále se stupňující nepřízeň, s níž se setkává ve svém okolí, v domě a v sousedství. V uplynulých měsících měla mnoho pánských návštěv: zástupce kreditních institucí, kteří jí předávali, protože na do-

pisu nereagovala, poslední a úplně poslední varování; soudní vykonavatele; posly od advokátů; nakonec i zřízení od soudních vykonavatelů, ti zabavené věci odnášeli; a protože kromě toho pronajímá tři zařízení pokoje, v nichž se příležitostně mění nájemníci, přicházeli i mladší mužští zájemci o pokoj. Někteří z těchto návštěvníků byli dotěrní – přirozeně bez úspěchu; každý ovšem ví, jak se právě neúspěšní dotěrové holedbají úspěchy své dotěrnosti, a tak si každý také dovede představit, jak rychle to šlo s Leninou pověstí z kopce.

*

Zprav. každopádně nemá přehled o celém Lenině tělesném, duševním a milostném životě, ale učinil všechno, opravdu všechno, aby o ní získal to, čemu se říká věcné informace (osoby, od nichž je získá, budou na příslušném místě dokonce uvedeny jménem!), a o čem se zde podává zpráva, může být s pravděpodobností, hraničící s jistotou, označeno jako výstižné. Leni je málomluvná, téměř zamlklá – a protože je právě řeč o vlastnosti nikoli tělesné, přidejme k ní dvě další: Leni není zatrpklá, ani zkroušená, dokonce se nekaje ani proto, že netruchlila pro smrt svého prvního muže. Kajícnost je jí cizí tak naprosto, že každé „více“ nebo „méně“, jež by se mělo vztahovat k její schopnosti kát se, by bylo nepřipadné; Leni pravděpodobně prostě neví, co to kajícnost je; v této – i v jiných věcech – byla zřejmě její náboženská výchova zcela neúspěšná nebo musí být označena za neúspěšnou, což je pravděpodobně k Leninu prospěchu.

Z výpovědí informujících osob jednoznačně vyplývá toto: Leni už nerozumí světu, pochybuje, že mu vůbec kdy rozuměla; nechápe, proč je okolí tak nepřátelské, nechápe, proč jsou lidé na ni tak zlí a proč s ní tak ohavně jednají; nic špatného neudělala, ani jim ne; v poslední době, když musí opustit svůj byt, aby si nakoupila to nejnnutnější, se jí často vysmívají, výrazy jako „mrcha“ nebo „vysloužilá matrace“ patří ještě k těm neškodněj-

3. Kritika doby, ve které žil

ším. Dokonce se znovu vynořují nadávky, jejichž původ spadá do doby před třiceti lety: komunistická děvka, Rusanda. Leni na urážky nereaguje. Už si zvykla, že si za jejími zády šuškájí „ta coura“. Považují ji za necitlivou nebo dokonce za necitelnou; ani jedno neodpovídá pravdě, podle spolehlivých svědeckých výpovědí (svědkyně: Marja van Doorn) sedává Leni celé hodiny ve svém bytě a pláče, její spojivkové vaky a slzné kanálky bývají často v provozu. Dospělí proti ní navádějí dokonce i děti ze sousedství, se kterými až dosud dobře vycházela, a ty za ní pokřikují slova, jimž pořádně nerozumějí ani ony, ani Leni. Přitom je možno opřít se o podrobné a početné svědecké výpovědi, které zahrnují i poslední, ba ty úplně nejposlednější zdroje, a konstatovat, že Leni ve svém dosavadním životě s pravděpodobností hraničící s jistotou spala s mužem všehovšudy dvakrát do tuctu: dvakrát s Aloisem Pfeifferem, kterého si později vzala (jednou před sňatkem, jednou v manželství, jež trvalo celkem tři dny), a co zbývá do uvedeného počtu, tolikrát s druhým mužem, za kterého by se byla dokonce provdala, kdyby to poměry dovolily. Až několik minut poté, co jí bude umožněno, aby vstoupila přímo do děje (což ještě nějakou chvíli potrvá), učiní poprvé to, co by se dalo nazvat chybným krokem: vyslyší jednoho tureckého dělníka, který se jí bude v řeči, již ona nerozumí, na kolenou doprošovat o přízeň, a vyslyší ho – aby mu poskytla výhodu – jen proto, že nesnáší, aby před ní někdo klečel (že sama klečel nedokáže, to patří k vlastnostem, jež u ní lze předpokládat). Zde by snad bylo třeba dodat, že Leni je sirotek, má několik protivných příbuzných, ke kterým přišla sňatkem, na venkově, má několik jiných, přímých příbuzných, méně protivných a nezískaných sňatkem, a potom má také syna, kterému je pětadvacet, nosí její dívčí jméno a toho času sedí ve vězení. Důležitý je asi jeden její tělesný znak, který hraje roli i v tom, že muži jsou k ní dotěrní. Leniných prsou se čas téměř nedotkl, jsou to prsa ženy, která byla něžně

milována a na jejíž ňadra byly psány básně. Lidé v okolí by Leni nejradši vyhnali nebo odstranili; dokonce za ní pokřikují: „Táhni“ nebo „Pojdi“ a je doloženo, že tu a tam požadují zplynování, toto přání bylo zaručeně vysloveno, ale zprav. není známo, zda tu taková možnost vůbec existuje; dodat může jen to, že ono přání je vyslovováno důrazně.

K tomu, jak je Leni zvyklá žít, je nutno uvést ještě několik podrobností: ráda jí, ale s mírou; hlavním jídlem je pro ni snídaně, k níž musí mít bezpodmínečně dvě chrupavé housky, čerstvé vajíčko naměkko, trochu másla, jednu nebo dvě polévkové lžice marmelády (přesněji řečeno: švestkové marmelády toho druhu, kterému jinde říkají povidla), silnou kávu, do níž si dává horké mléko a jen velmi málo cukru; o jídlo, jemuž se říká oběd, se nijak zvlášť nezajímá: stačí jí polévka a malý zákusek; večeri mívá studenou, trochu chleba, dva tři krajíčky, a když na to má, trochu salátu, salám a maso. Nejdůležitější jsou pro Leni čerstvé housky, které si nedává donést, ale vlastnoručně si je vybírá, ne že by snad na ně sahala, ale pouze zkoumá jejich barvu; téměř nic – pokud jde o jídlo, pak vůbec nic – se jí tak neprotiví jako nedopečené housky. Každé ráno se kvůli houskám a protože je snídaně její každodenní slavnostní jídlo vydává dokonce mezi lidi a dává si líbit nadávky, ošklivé řeči, urážky.

Pokud jde o kouření, je třeba říci: Leni kouří od svých sedmnácti let, obvykle osm cigaret, nikdy víc, většinou méně; za války přechodně přestala, aby mohla potají dávat cigarety někomu, koho milovala (nikoli svému muži!). Patří k lidem, kteří si občas vypijí sklenku vína, nikdy víc než půl láhve, podle toho, jaké je zrovna počasí, si povolí štamprli kořalky, podle nálady a finanční situace jedno sherry. Jiná sdělení: Leni má od roku 1939 řidičský průkaz (získaný se zvláštním svolením, bližší okolnosti budou ještě vysvětleny), ale auto už nemá k dispozici od roku 1943. Jezdila autem ráda, téměř náruživě.

Stále ještě bydlí v domě, kde se narodila. Jakási náho-

3. Kritika doby, ve které žil

da tomu chtěla, že čtvrt, v níž Leni žila, bomby ušetřily, každopádně jí dost ušetřily; byla zničena jen z 35 %, osud jí tedy přál. Nedávno se Leni přihodilo něco, o čem se dokonce dala do řeči, při nejbližší příležitosti to ještě zatepla, vzrušeným hlasem vyprávěla své nejlepší přítelkyni, která je také hlavní zprav. svědkyní: ráno, když si šla pro housky a přecházela přes ulici, její pravá noha znovu poznala na dlažbě malou nerovnost, které se - ta pravá noha - dotkla tehdy před čtyřiceti lety, když tam Leni s jinými děvčaty skákala panáka; chybí tam malý kousek čedičové dlažební kostky, který museli dlaždiči urazit už tenkrát, když dlažbu v ulici pokládali, asi v roce 1894. Lenina noha okamžitě předala sdělení do mozkového kmene, ten zprostředkoval onen vjem všem smyslovým orgánům a pocitovým centřům, a protože Leni je osoba neobyčejně smyslná, které se všechno, ale úplně všechno transponuje do erotiky, zažila zcela vzrušena vrátivší se vzpomínkou, ze samého nadšení a litosti onu událost, jež - čímž je tam ovšem míněno něco docela jiného - by v teologických lexikonech mohla být nazvána „absolutní naplnění bytí“ a kterou těžkopádní erotologové a sexuálně teologičtí dogmatici trapně redukují a označují ji jako orgasmus.

*

Než vznikne dojem, že Leni je osamělá, musí být uvedeni všichni, kdož jsou jejími přáteli, z nichž většina s ní prožila zlé časy, dvě z nich dobré i zlé. Leni je osamělá proto, že je tak málomluvná a zamlklá; dokonce by se dalo říci, že je skoupá na slovo, „vyjít ze sebe“ skutečně dokáže jen velice zřídka, a to i vůči svým nejstarším přítelkyním Margret Schlömerové roz. Zeistové a Lottě Hoyerové roz. Berntgenové, které při ní stály i tehdy, když došlo k nejhoršímu. Margret je stejně stará jako Leni, ovdovělá jako Leni, avšak přesto by tato slova mohla vést k nedorozumění. S muži to Margret provozovala až příliš často, z důvodů, které budou ještě uvedeny, nikdy z vy-

počítavosti, příležitostně ovšem - když už se jí vedlo moc mizerně - za honorář, a přece bude její nejlepší charakteristikou konstatování, že jediný vypočítavý erotický vztah měla k muži, za kterého se jako osmnáctiletá provdala; tehdy se také jedinkrát prokazatelně vyjádřila jako děvka, když řekla Leni (bylo to v roce 1940): „Sbalila jsem pracháče, co mě chce dostat za každou cenu k oltáři.“ V současné době leží Margret v nemocnici, na izolovaném oddělení, má ošklivou, pravděpodobně nevléčitelnou pohlavní chorobu; říká, že se s ní „totální konec“ - veškerý její endokrinní systém nefunguje; dá se s ní mluvit jen přes skleněnou přepážku a je vděčná za každou přinesenou krabičku cigaret a za každou kapku alkoholu, i za nejmenší placatku, jaká se v obchodě vůbec dostane, znovu naplněnou nejlevnější kořalkou. Margretin endokrinní systém je v takovém nepořádku, že by „se nedivila, kdyby jí najednou tekla z očí moč místo slz“. Je vděčna za každý omamný prostředek, brala by i opium, morfium, hašiš.

Nemocnice leží za městem, v zeleni, tvoří ji jednotlivé nízké pavilony. Aby se zprav. k Margret dostal, musel sáhnout k různým zavrženíhodným prostředkům: k podplácení, k podvodu spočívajícímu v klamání úředních míst (vydával se za docenta zabývajícího se sociologií a psychologií prostitute!).

Jakožto závdavek k informacím o Margret budiž zde podotknuto, že „sama o sobě“ je osobou daleko méně smyslnou než Leni; její zkázou nebyla vlastní touha po milostných radovánkách, Margretinou zkázou byla skutečnost, že se od ní požadovalo tolik potěšení, k jejichž poskytování ji příroda vybavila; zpráva o tom bude ještě podána. Ať tak, či tak: Leni se trápí, Margret se trápí.

*

„Sama o sobě“ se netrápí, trápí se jen proto, že se trápí Leni, ke které skutečně velice lne - tato slova platí o ženské osobě jménem Marja van Doorn, o níž padla

Z proslovu Heinricha Bölla při udělování Nobelovy ceny
10.12.1972 ve Stockholmu:

„[...] S obavami myslím na své německé předchůdce zde, kteří by v rámci této zatracené dimenze v podstatě neměli už být Němci. Nelly Sachs, zachráněná Salmou Lagerlöf, sotva unikla smrti. Thomas Mann, vyhnán a zbaven občanství. Hermann Hesse, emigrant z podstaty, který již dlouhou dobu nebyl německým státním občanem, když zde byl poctěn. Pět let před mým narozením, před 60 lety, zde stál poslední německý nositel ceny za literaturu, který v Německu také zemřel, Gerhard Hauptmann. [...] Jsem Němec a mým jediným platným dokladem, který mi nemusí nikdo vystavit nebo prodloužit, je jazyk, kterým píšu. Jako takový, jako Němec, mám velkou radost z této pocty. Děkuji Švédské akademii a Švédsku za tuto čest, která nenáleží pouze mně, nýbrž i jazyku, kterým se vyjadřuji, a zemi, jejíž jsem občanem.“

[Heinrich Böll. *Leben und Werk*. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 39]

[překlad: MT]

Beim Nobeldiner

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛ ΠΡΟΣ «ΤΟ ΒΗΜΑ»

Ἡ παρουσία ενός τραγικού ιστορικού παρελθόντος

ΣΤΑΘΕΡΗ ΕΠΙΜΟΝΗ ΣΕ ΕΠΙΣΤΕΜΕΝΕΣ ΑΡΧΕΣ

Nobel winner has 2 Achill homes!

Le Monde

ROMANCIER DE LA GUERRE ET DE LA RESTAURATION ALLEMANDE

Heinrich Böll reçoit le prix Nobel de Littérature

Commentaire de A. Rubin

NOBELPRISVINNARAR SCHRIJFT RUSTIG VERDER Böll: een vriendelijke rebel

HEINRICH BÖLL
NOVO PREMIO NOBEL DE LITERATURA

Ein Rebell gegen Satttheit und Lüge

Kommentarerna till Bölls Nobelpris

Nobel Prize winner is an 'Achill Islander'
Schaf wird geehrt

Heinrich Böll erhält den Nobelpreis für Literatur

böll nobelprijs

La Rhénanie allemande

TO «ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΡΕΛ» ΤΟΥ 1972

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛ
Ο ΘΙΕΟΥ ΕΙΝΕ ΟΧΙ!
ΑΝ ΑΚΕΛΤΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΣΥΝΑΧΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΒΙΕΤΝΑΜ ΟΘΕΟ ΤΩΝ ΣΥΝΕΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ Ο ΚΙΣΣΥΚΡ

ΕΙΣ ΤΩΝ ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛ, ΑΝΣΕΡΓΗΣΗ ΤΩ ΝΟΜΠΡΕΛ, ΤΗΣ ΛΟΥΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

AT LEVE

German novelist wins Nobel Prize

la Croix
LETTRES-TV-SPECTACLES

Heinrich Böll, prix Nobel 1972

Fue otorgado el premio Nobel de Literatura

Obtuvo la distinción al novelista de Alemania occidental Heinrich Böll

Ästhetik des Humanen

Heinrich Böll - laureat Wagraty Nobla

Per la letteratura

A BOELL IL NOBEL

È il primo tedesco ad essere insignito dopo Thomas Mann (1929). Ha appreso la notizia ad Asolo

Ik moest het wel even verwerken

Heinrich Böll - laureat Wagraty Nobla

Mit Bangen denke ich an meine deutschen Vorgänger hier, die innerhalb dieser verfluchten Dimension Eigentlichkeit keine Deutschen mehr sein sollten. Nelly Sachs, von Selma Lagerlöf gerettet, nur knapp dem Tod entronnen. Thomas Mann, vertrieben und ausgebürgert. Hermann Hesse, aus der Eigentlichkeit ausgewandert, schon lange kein deutscher Staatsbürger mehr, als er hier geehrt wurde. Fünf Jahre vor meiner Geburt, vor sechzig Jahren, stand hier der letzte deutsche Preisträger für Literatur, der in Deutschland starb, Gerhart Hauptmann. Er hatte seine letzten Lebensjahre in einer Version Deutschland verlebt, in die er wohl trotz einiger Mißverständlichkeiten nicht hineingehörte. Ich bin wieder ein Eigentümer noch eigentlich keiner, ich bin ein Deutscher, mein einzig gültiger Ausweis, den mir niemand auszustellen oder zu verlängern braucht, ist die Sprache, in der ich schreibe. Als solcher, als Deutscher, freue ich mich über die große Ehre. Ich danke der Schwedischen Akademie und dem Land Schweden für diese Ehre, die wohl nicht nur mir gilt, auch der Sprache, in der ich mich ausdrücke, und dem Land, dessen Bürger ich bin.

Politicky angažovaný Böll

<https://www.youtube.com/watch?v=oz1n3Mfj-XQ>

Podpora SPD a Willyho Brandta

Podpora demonstrujících studentů v roce 1968

Kauza Ulrike Meinhof (RAF)

1971: kauza Meinhof

„Will Ulrike Gnade oder freies Geleit?“

Schriftsteller Heinrich Böll über die Baader-Meinhof-Gruppe und „Bild“

Wo die Polizeibehörden ermitteln, vermuten, kombinieren, ist „Bild“ schon bedeutend weiter: „Bild“ weiß. Dicke Überschrift auf der Titelseite der (Köln) Ausgabe vom 23. 12. 71: „Baader-Meinhof-Gruppe mordert weiter“.

Im wesentlich kleiner gedruckten Bericht über den Kaiserslauterer Bankraub liest man dann von vier maskierten Gangstern, unter denen „vermutlich“ eine Frau war; im Verdacht, so liest man weiter, stehe „unter anderem“ die Gruppe um Ulrike Meinhof. Indizien: Informationen der Polizei über den Aufenthalt der Gruppe, ein roter Alfa Romeo, beim Überfall benutzt, Tage vorher in Stuttgart gestohlen, schon einmal bei einer Fahndung nach der

zu schützen. Ein riskanter, schlechtbezahlter Beruf.

Im Manifest der Gruppe, nach dem Untertauchen erst hektographiert, inzwischen im Wagenbach Rotbuch 26 (Alex Schubert: Stadtguerillas) erschienen, ist über dieses Problem zu lesen: „Am 14. Mai (1970 bei der Befreiung Baaders in Berlin) ebenso wie in Frankfurt, wo zwei von uns abgehauen sind, weil wir uns nicht einfach verhaften lassen wollten — haben die Bullen zuerst geschossen. Die Bullen haben jedesmal gezielte Schüsse abgegeben. Wir haben z. T. überhaupt nicht geschossen, und wenn, dann nicht gezielt: in Berlin, in Nürnberg, in Frankfurt. Das ist nachweisbar, weil es wahr ist.“

man die oben zitierte Passage durch eine andere, die sich mit der lebensgefährlichen Verletzung des Angestellten Georg Linke auseinandersetzt, so entsteht auch nicht gerade der Eindruck einer uneingeschränkten Ballerideologie: „Die Frage, ob die Gefangenbefreiung auch dann gemacht werden wäre, wenn wir gewußt hätten, daß ein Linke dabei angeschossen wird — sie ist uns oft genug gestellt worden — kann nur mit Nein beantwortet werden.“

Die Kriegserklärung, die im Manifest enthalten ist, richtet sich eindeutig gegen das System, nicht gegen seine ausführenden Organe. Es wäre gut, wenn Herr Kuhlmann, der Vorsitzende der Polizeigewerkschaft, dafür sorgte, daß

Heinrich Böll

„Bild“-Kritiker Böll, „Bild“-Schlagzeile: „Verhatzung, Lüge, Dreck“

Politischer Terrorismus

Gruppenbild mit Dame

Gruppenbild mit Dame

Gruppenbild mit Dame

LINKSEXTREMISMUS

Die Anti-Olympiade des Herrn Böll

Der Solonarchäolog plant neue Provokation der Öffentlichkeit

Das Treffen der Jugend der Welt soll verächtlich gemacht werden

Hetze gegen Polizei und Justiz geht weiter

Heinrich Böll

Gruppenbild mit Dame

Gruppenbild mit Dame

1. Titelseite der „Bild-Zeitung“ vom 23. 12. 1971 auf die sich Heinrich Böll in seinem »Spiegel«-Essay »Will Ulrike Meinhof Gnade oder freies Geleit?« bezieht
2. Andreas Baader und Ulrike Meinhof in »Der Spiegel«, Nr. 3/1972
3. Der Böll-Artikel im »Spiegel« vom 10. 1. 1972 war der Ausgangspunkt der Diskussion um die Haltung der deutschen Intellektuellen gegenüber dem politischen Terrorismus
4. Bayerische Studenten-Zeitung, Mai 1972
5. Die durch den Artikel ausgelöste öffentliche Debatte führte über Wochen die Leserbriefspalten der Zeitungen und Zeitschriften über eine Seite aus dem »Spiegel«, Nr. 4, 1972
6. Bericht und Karikatur in der »Deutschen National-Zeitung«, 11. 2. 1972
7. Karikatur aus der »Kölnischen Rundschau« vom 21. 1. 1972

3. Kritika doby, ve které žil

1974

1975: Ztracená čest Kateřiny Blumové (film)

<https://www.youtube.com/watch?v=P5zBH-PFjag>

Režie: Volker Schlöndorff

Hlavní role: Angela Winkler

3. Kritika doby, ve které žil

1985

FAZ o H. Böllovi:

„Reprezentoval německou literaturu současnosti a zároveň i nové Německo. Vyslovoval se neúnavně proti válce, utlačování a tyranii – a byl slyšen v celém světě. Byl německým spisovatelem a zároveň i více než jen spisovatelem.“

[Heinrich Böll. Leben und Werk. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 59]

[překlad: MT]

1976: Názory klauna (film)

<https://www.youtube.com/watch?v=w6Z1y7acBrQ>

Režie: Vojtěch Jasný
Hlavní role: Helmut Griem